

Uniwersytet
ŁÓDZKI

Prof. dr hab. Biruta Lewaszkiewicz- Petrykowska

Profesor Biruta Lewaszkiewicz-Petrykowska urodziła się 26 sierpnia 1927 r. w Krakowie. Maturę uzyskała na tajnych kompletach w Częstochowie w 1944 r. Pięć lat później ukończyła studia prawnicze na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W czasie studiów interesowała się prawem karnym, a także filozofią prawa, uczestnicząc w znanym konwersatorium z tej dziedziny prowadzonym przez prof. J. Landego. Potem jednak poświęciła się prawu cywilnemu, gdy po przyjeździe do Łodzi podjęła pracę, w październiku 1949 r., jako asystentka w Katedrze Prawa Cywilnego Uniwersytetu Łódzkiego pod kierunkiem Prof. Adama Szpunara. Od tej chwili związała się na stałe z łódzką uczelnią, przechodząc w niej przez wszystkie szczeble kariery uniwersyteckiej. Pracuje w UŁ nieprzerwanie od 60 lat do chwili obecnej.

W 1959 r. uzyskała stopień doktora prawa na podstawie rozprawy na temat winy jako przesłanki odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych. Rozprawa ta, w swych istotnych częściach opublikowana, wniosła niezwykle twórczy i trwały wkład do polskiej doktryny prawa cywilnego. Zasadnicze znaczenie miała kolejna, ogłoszona drukiem w 1967 r., monografia pt. „Odpowiedzialność cywilna prowadzącego na własny rachunek przedsiębiorstwo wprawiane w ruch za pomocą sił przyrody (art. 435 kc)”, która stała się podstawą habilitacji. Tytuł profesora nadzwyczajnego B. Lewaszkiewicz-Petrykowska otrzymała w 1975 r., zaś tytuł profesora zwyczajnego w 1987 r.

Dwukrotnie, w latach 1981–1984 oraz 1993–1996, pełniła funkcję dziekana Wydziału Prawa i Administracji. W latach 1983–1997 kierowała

Uniwersytet
ŁÓDZKI

Katedrą Prawa Cywilnego. W roku 1997 została wybrana przez Sejm na 9-letnią kadencję sędziego Trybunału Konstytucyjnego.

Głównym polem Jej działalności badawczej są zagadnienia odpowiedzialności cywilnej. Już w swej rozprawie doktorskiej zajęła się centralnym pojęciem winy deliktowej. W wyniku podjętych badań wprowadziła i ugruntowała w polskim prawie cywilnym normatywnie ujęcie winy. Nie poprzestała jednak w tej kwestii na ustaleniach teoretycznych, ale podjęła próbę określenia poszczególnych przesłanek przypisania zarzutu winy. W ten sposób sformułowała cenne wskazówki dla praktyki stosowania prawa, przydatne w każdej sprawie, w której trzeba ustalić winę sprawcy szkody. Szczególną uwagę skupiła, także w późniejszych pracach, na zasadniczej przesłance winy, jaką jest niedołożenie należytej staranności. W ostatnich latach wiele pogłębionych analiz poświęciła coraz istotniejszej obecnie problematyce należytej staranności profesjonalistów.

Do rezultatów badań, jakie prowadziła nad zasadą winy, należy też zaliczyć twórczą wykładnię art. 448 kc w jego nowej wersji obowiązującej od 1997 r.

Drugą zasadą odpowiedzialności cywilnej, zasadą ryzyka, zajęła się prof. B. Lewaszkiewicz-Petrykowska w rozprawie habilitacyjnej. Swe badania skupiła na art. 435 kc, który odpowiedzialnością opartą na tej zasadzie obciąża osobę prowadzącą na własny rachunek przedsiębiorstwo wprawiane w ruch za pomocą sił przyrody. Analizując ten niezwykle ważny dla praktyki przepis, Autorka określiła tkwiącą w nim konstrukcję normatywną i gruntownie wyjaśniła motywy oraz poszczególne przesłanki ustalenia surowej, obiektywnej odpowiedzialności przedsiębiorcy, a także treść okoliczności zwalniających. W późniejszym czasie rozszerzyła swe zainteresowania na inne przypadki odpowiedzialności obiektywnej, podejmując prekursorskie badania nad odpowiedzialnością za szkody jądrowe. W tym nurcie badawczym mieszczą się też rozważania na temat unormowanego po raz pierwszy w art. 439 kc ogólnego roszczenia o zapobieżenie szkodzie.

Innym obszarem poszukiwań naukowych w dziedzinie odpowiedzialności deliktowej stały się dla Prof. B. Lewaszkiewicz-Petrykowskiej przypadki wyrządzenia szkody przez kilka osób. Rozważania nad tymi często wysoce skomplikowanymi i wywołującymi wiele trudności w praktyce przypadkami zaowocowały opublikowaną w 1978 r. monografią, a także kilkoma doniosłymi wypowiedziami z zakresu ogólnej nauki o zobowiązaniu – na temat konstrukcji zobowiązania solidarnego oraz zobowiązania *in solidum*. Wśród niedawno opublikowanych wypowiedzi w omawianej dziedzinie zwraca uwagę pełen pasji polemicznej artykuł z 2005 r. na temat zasady pełnego odszkodowania,

Uniwersytet
ŁÓDZKI

w którym Autorka podważa szereg związanych z tą zasadą mitów, podtrzymywanych niekiedy w piśmiennictwie i w judykaturze.

Drugim obszarem, na którym Autorka skupiła swe zainteresowania badawcze, są ogólne zagadnienia prawa umów. Za przedmiot swych dociekań wybrała zwłaszcza wady oświadczenia woli, którym poświęciła obszerną monografię wydaną w 1973 r. Monografia ta pozostaje do dziś jedynym w literaturze polskiej całościowym opracowaniem tego kluczowego dla obrotu umownego tematu. Autorka odeszła w niej od dominującego wcześniej psychologicznego ujęcia wad oświadczenia woli i zaprezentowała koncepcję normatywną, niewątpliwie lepiej tłumaczącą subtelne kompromisy, jakie ustawodawca wprowadza, starając się zapewnić niezbędną ochronę sprzecznym interesom stron zawieranej umowy. Niejako „dalszym ciągiem” rozważań Autorki nad wadami oświadczenia woli było opracowanie całej problematyki wadliwości czynności prawnych, które znalazło się w pierwszym tomie *Systemu prawa cywilnego* z 1985 r.

Inną doniosłą wypowiedź w dziedzinie prawa umów Autorka zawarła w artykule z 1970 r. na temat następczej niemożliwości świadczenia. Opowiadając się w nim za szerszą wykładnią pojęcia niemożliwości, obejmującą także tzw. niemożliwość gospodarczą, czyli nadmierne trudności w spełnieniu świadczenia, zmierzała do złagodzenia skutków pominięcia w kodeksie cywilnym z 1964 r. dawnego art. 269 k.z., upoważniającego sąd do zmiany lub rozwiązania umowy w razie nadzwyczajnych wypadków. Dopiero w 1990 r. ustawodawca wprowadził do kodeksu cywilnego stosowny przepis (art. 357¹), istotnie redukując potrzebę powoływania się na niemożliwość gospodarczą świadczenia.

Dokonania naukowe Prof. B. Lewaszkiewicz-Petrykowskiej pozwalają zaliczyć ją do grona najwybitniejszych przedstawicieli nauki prawa cywilnego. Trzeba podkreślić, że tę pozycję osiągnęła Ona nie tylko w Polsce, ale również na arenie międzynarodowej. Świadczą o tym Jej liczne publikacje w językach obcych, aktywny udział w wielu konferencjach międzynarodowych, wielokrotne zaproszenia na wykłady w uniwersytetach zagranicznych, a także członkostwo w szeregu międzynarodowych stowarzyszeń naukowych. Przez 30 lat (1976–2006) była profesorem Międzynarodowego Wydziału Prawa Porównawczego w Strasburgu, gdzie prowadziła wykłady z odpowiedzialności cywilnej dla wielu pokoleń prawników z całego świata. Wyrazem najwyższego uznania Jej zasług jest tytuł doktora *honoris causa* Uniwersytetu M. Schumana w Strasburgu, który otrzymała w 2002 r.